

Список використаних джерел:

1. Скребець В.О. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. 3-тє вид., перекладене з рос., перероблене та доповнене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 192 с.
2. Селезньова С., Цілик Н., Воронович О. Технологія виховання успішної особистості // Початкова школа № 7, 2008. – С. 46-48.
3. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості: Наукове видання. – 2-ге вид., скор. – Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 64 с.
4. Посібник з психології та педагогіки для проведення практичних робіт при використанні психодіагностичних методик: На допомогу викладачам, студентам, шкільним психологам та шкільним лікарям / Укл. Скрипченко О.В., Скрипченко Л.О., Співак Н.В., Анріяшина Н.В., Вовчик-Блаkitна О.О., Волошина В.В. – К., 2008 – 93с.
5. Сарапулова Є. Темперамент видозміні не підлягає // Психолого-педагогічний практикум // Початкова школа – 2004. – №10. – С. 23-28.

Лесик Д.С.

студент,

Луцький педагогічний коледж

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ
ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНЯ
НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

1. Проблема індивідуально-типологічних особливостей в психолого-педагогічній практиці

Сучасний учитель має бути обізнаний з досягненнями не тільки загальної, вікової, педагогічної психології, а й з основами психофізіології та її розділами, віковою психофізіологією, нейропсихологією. Стан здоров'я дітей в сучасному суспільстві досить тривожний. В Україні серед семилітніх дітей здоровий кожен четвертий і на 1000 дітей припадає майже 1460 різноманітних захворювань [1].

Мета дослідження дітей початкових класів – показ природних маркерів їхнього психофізіологічного розвитку на стадії конкретних операцій людини для їх використання вчителями у побудові навчального процесу в початковій школі.

Перший маркер – це біологічна або соматична, зрілість. Отже, всі процеси, які відбуваються у дитини, мають бути «завершеними» до того чи іншого періоду її життя. Тому різноманітні випередження психофізіологічного розвитку дитини несуть в собі певну небезпеку для здоров'я і можуть спричинити зародження різноманітних порушень, які з часом перетворюються на серйозні психічні чи соматичні захворювання [2].

Другий маркер – це гармонічність фізичного розвитку дитини. Проведеними дослідженнями встановлено загальні параметри фізичного розвитку організму дитини. Традиційні таблиці зросту, ваги, об'єму легень, кількості постійних зубів, має допомогти зрозуміти причини тих чи інших дитячих негараздів у психомоторній та пізнавальній діяльності [2].

Третій маркер – це дозрівання мозкових структур, що забезпечує становлення стійкого підґрунтя психіки та рівні розвитку психічних і когнітивних функцій, необхідних для навчання [2].

Як показує історія психології, інтерес до цього питання різко зріс з тих пір, як психологія почала ставити перед собою практичні завдання, з тих пір, як почали виникати прикладні галузі психології. У прикладних галузях психології проблема індивідуальних відмінностей давно вже стала однією з найважливіших; цього вимагали запити практики [3].

Серед індивідуальних особливостей людини, що найяскравіше характеризують її діяльність, манеру поведінки, особливе місце посідає темперамент. Це сила або слабкість, швидкість чи повільність, чутливість, витривалість, урівноваженість чи неурівноваженість, жвавість чи приглушеність, керованість, некерованість психічних рухів. Це динамічні властивості психіки, ніби почерк, емоційних, вольових, розумових процесів, манера їх протікання [4].

Так, кожен із типів темпераменту має свої характерні особливості, а саме:

Сангвініків можна охарактеризувати трьома ознаками: сильні, урівноважені, рухливі. Сангвініки легко пристосовуються до нових людей, нового середовища, нових потреб. Емоційні, контактні, життєрадісні, з живою мімікою. У них переважає веселий настрій. Вони довірливі, з ними приємно спілкуватися, їхня увага нестабільна, вони уникають труднощів, з прийняттям рішень поспішають [5].

Меланхоліки, як правило, слабкі, процеси збудження і гальмування протікають повільно. Вони дуже чутливі люди. Мрійливі, мляві, замкнені, песимістичні. Міміка й рухи невиразні, голос тихий [5].

Флегматики – сильні, урівноважені, інертні, пасивні. Флегматики – це передусім тверезі консерватори, мудрі ведучі, які реально оцінюють свої здібності, непроникливі, нерозгадані. Нелегкі на підйом, нерішучі, недовірливі, пасивні. Відзначаються повільним виникненням і зміною почуттів та емоційних станів [5].

Холерики – сильні, неурівноважені, рухливі. Це люди з великим життєвим тонутом, великою активністю, енергійністю, непосидючістю, їх «наступ» важко зупинити. Вони нестримані, нетерплячі, запальні. У них є така особливість, якої немає в інших: з'являться у потрібний момент. Трапляється з людиною нещастя, і холерики тут як тут, бо це люди з «оголеним нервом». Вони відчувають не лише свій біль, а й біль тих, хто поряд. Байдужими ніколи не бувають [5].

Особливості темпераменту найяскравіше виявляються в екстремальних умовах – так вважають психологи. В повсякденному житті, придивившись до оточуючих ми завжди побачимо в одного – риси сангвініка, в іншого – флегматика тощо. Нерідко в одній людині виявляються ознаки двох, а той трьох типів темпераменту [6].

2. Психологічні детермінанти навчальної успішності молодших школярів

Під поняттям «психологічні детермінанти» ми розуміємо систему тих психічних процесів і явищ, що обумовлюють і сприяють розвитку навчальної

успішності, яка в свою чергу включає результативні складові навчальної діяльності учнів [7].

На основі аналізу літератури нами були визначені найбільш значущі психологічні детермінанти навчальної успішності молодших школярів: моторна активність, сприймання, пам'ять, мислення, увага.

Одним із перших чинників пізнавальної сфери навчальної діяльності М.Я. Басов, Г.С. Костюк та інші виділяли моторну активність. Як передумову розвитку пізнавальних процесів її розглядали М.М. Ланге, Б.Г. Ананьєв. П.І. Зінченко зазначав, що будь-який психічний процес повинен бути зрозумілий не як механічна сума реакцій організму, а як певна психічна дія що передбачає діяльність. П.Жане пов'язував прості форми пам'яті з рухами та із обов'язковим, під час його здійснення, відчуттям тривалості. Як особливу форму діяльності процес сприймання вивчався О.В.Запорожцем. На основі згаданих положень, ми припускаємо, що моторна активність молодших школярів виступає детермінантою їх навчальної успішності.

У психологічній літературі існують положення про зв'язок моторної активності з атенційними явищами (М.М. Ланге, О. Нойман, А. Оллпорт та ін.). На основі даного твердження і власних спостережень за учнями на уроках ми передбачаємо, що моторна активність пов'язана із обсягом, стійкістю і продуктивністю уваги, а, отже, увага виступає моторико-дієвою детермінантою навчальної успішності молодших школярів [4].

Особливо слід зазначити труднощі в навчанні, викликані особливостями темпераменту учнів, що відбиває своєрідність природної організації їх нервової системи. У першу чергу це стосується повільних дітей – дітей із флегматичним темпераментом. У навчальній роботі в них можуть виникнути певні труднощі, обумовлені їхніми індивідуально-типологічними особливостями: пропуск букв, складів, недописування слів і речень.

Отже, індивідуальні особливості зумовлюють не лише вищу чи нижчу успішність у навчанні окремих учнів, а насамперед глибокі якісні відмінності змісту й структури самого навчання. Слід пам'ятати, що навіть за незначними на перший погляд порушеннями навчання молодшого школяра може критись глибока якісна своєрідність сприймання й осмислення навчального матеріалу, яка на наступних етапах приведе чи до відчутного поліпшення, чи, навпаки, – зниження успішності.

Список використаних джерел:

1. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навч. посібник – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Калошин В. Ф. Причини невдач у навчанні // Практична психологія та соціальна робота, 7, 2004. – С. 17-20.
3. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навч. посіб. –К.: Академвидав, 2007. – 360 с.
4. Мерлин В.С. Очерк теории темперамента. – М.: Просвещение, 1986. – С. 303.
5. Сарапулова Є. Темперамент видозміні не підлягає // Психолого-педагогічний практикум // Початкова школа – 2004. – №10. – С. 23-28.

6. Максименко С. Індивідуальний підхід до учня під час уроку // Психолог, грудень 48 (48), 2007. – С. 3-5.

7. Волошина В.В. Пізнавально-психологічні детермінанти навчальної успішності молодших школярів // Особистість і трансформаційні процеси у суспільстві. Психолого-педагогічні проблеми сучасної освіти. Матеріали III Харківських Міжнародних психологічних читань. Частина 3. – Харків, 2005. – С. 28-31.

Новосад М.Е.

студент,

*Одесский национальный университет
имени И.И. Мечникова*

БЕССЛОВЕСНАЯ МЫСЛЬ: ПРОБЛЕМЫ ПСИХОЛОГИИ СОЗНАНИЯ

Проблема соотношения мышления и языка является предметом нескончаемых споров еще со времен античности. Такие универсальные феномены, как человек, его поведение, мышление и речь интересуют исследователей и по сей день. Один из основных дискуссионных вопросов психологов и лингвистов заключается в следующем: являются ли высшие психические функции универсальными и врожденными или же они представляют собой преимущественно результат обучения, а значит, являются субъектом по отношению к культурным и социальным процессам, которые варьируются в зависимости от места и времени? В свете указанной проблематики задачей данной работы является описательная характеристика отдельных современных взглядов на особенности мышления и языка в онтогенезе человека, а также на одну из проблем изучения сознания – бессловесное мышление.

Одна из концепций, которая впоследствии дала сильный толчок к развитию идеи бессловесной мысли, является гипотеза Сепира-Уорфа. Эдуард Сепир и Бенджамин Ли Уорф – это исследователи начала XX века в области лингвистики и антропологии. Считается, что их совместная гипотеза «ошибочна», так как оба автора не имели совместных публикаций и никогда не заявляли о своих идеях как о научных разработках [4, с. 207]. Однако в научном сообществе до сих пор принято рассматривать их точки зрения именно в этом ключе. Впоследствии данная гипотеза была разделена на две составляющие: на более строгую - гипотезу лингвистического детерминизма и на более мягкую - гипотезу лингвистической относительности.

Гипотеза лингвистического детерминизма говорит о том, что язык определяет мышление и что оно заключено в его рамки, ограничено. В свою очередь гипотеза лингвистической относительности предполагает, что помимо языка, мышление формируется под воздействием культурных особенностей, в которых родился и проживал человек. Одним из примеров, который послужил основой лингвистического детерминизма, является исследование Б. Уорфом языка Хопи – коренного народа северной Америки. Задача исследователя состояла в том, чтобы